

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Гергана Маринова,

член на научно жури за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Криминалистика“, професионално направление 3.6. Право,

относно дисертационния труд „Публичността като принцип на наказателното производство: процесуални и криминалистически аспекти“ на Дария Николаевна Говорун – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Правни науки“ на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“

Със заповед № 228/24.04.2020 г. на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ съм определена за член на журито за защита на дисертационния труд „Публичността като принцип на наказателното производство: процесуални и криминалистически аспекти“ на Дария Николаевна Говорун – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Правни науки“ на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“. С решение на журито съм определена за рецензент.

1. Данни за дисертанта

Дария Говорун е зачислена за докторант в катедра „Правни науки“ на ВСУ през април 2019 г. През м. март 2020 г. е отчислена с право на защита.

Дария Говорун е родена през 1987 г. в гр. Харков, Украйна. През 2009 г. завършва Националната юридическа академия на Украйна. Към момента е съдебен помощник в Касационния административен съд, който

част от Върховния съд на Украйна. В периода 2010 – 2013 г. е докторант по наказателен процес, а след това от 2013 г. до 2017 г. – асистент в катедрата по наказателен процес на Националния юридически университет (бивша Академия) на Украйна. От 2010 до 2013 г. работи и като юрист в две търговски дружества. За кратко (2009 – 2010 г.) е съдебен разпоредител и съдебен помощник в Харковския апелативен административен съд.

2. Данни за дисертационния труд и автореферата

Дисертационният труд на Дария Говорун е на тема „Публичността като принцип на наказателното производство: процесуални и криминалистически аспекти“ и е посветен на принципа на публичност, така както е уреден в НПК на Украйна. Той е легално закрепен в чл. 25 НПК на Украйна, който гласи: „Прокурорът и следователят са длъжни в пределите на своята компетентност да започнат разследване във всички случаи, в които непосредствено разкрият признаци на престъпление (с изключение на случаите, в които наказателното производство може да започне само при наличие на заявление от пострадалия)“ или в случаите на постъпване на заявление (съобщение) за извършено престъпление, както и да вземат всички предвидени в закона мерки за установяване на събитието на престъплението и на лицата, които са го извършили“. Оттук следва, че принципът на публичност, уреден в украинското наказателнопроцесуално законодателство, се явява аналог на принципа на официалното (служебното) начало според българския наказателен процес. Затова, за да не се обърка българският читател (доколкото у нас също има принцип на публичност, но в него се влага съвсем друго съдържание), оттук насетне в рецензията ще бъде използван не буквалния, а смисловият превод на израза „принцип на публичност“, а именно „официално начало“.

Избраната тема е безспорно **актуална**. Това произтича от факта, че през 2012 г. в Украйна е приет нов НПК, който заменя този от 1960 г. и с

който се извършва реформа на наказателния процес. Отчита се съвременното развитие на обществените отношения и ангажиментите, поети от Украйна чрез ратифицирането на редица международни актове, сред които и ЕКПЧ. За пръв път в този кодекс на основните принципи на наказателния процес е отделена самостоятелна глава (глава 2 НПК на Украйна), те са уредени по нов начин, нормативно закрепване намират много нови принципи (основните принципи за изброени в чл. 7, ал. 1, т. 1-22 НПК на Украйна), изрично е уреден и принципът на официалното начало (чл. 25 НПК на Украйна). Това налага неговото теоретично осмисляне от нова, съвременна гледна точка.

Значимостта и полезността на дисертационното изследване се откриват в различни насоки. То допринася за теоретичния анализ на официалното начало, поради което е полезно за научната общност, за преподавателите и студентите, както у нас, така и в Украйна. С изясняване на съдържанието на конкретни правни норми с и предложенията *de lege ferenda* за тяхното усъвършенстване дисертацията е от значение за практикуващите юристи и законодателя в Украйна.

Методиката на изследване е правилна. Докторантката адекватно използва както общите научни методи, така и специални такива. Съвсем разбираемо сред тях водещо място заема методът на нормативния анализ, но успешно използвани са и други методи, като системно-структурен, концептуален, сравнителен анализ и т.н.

Дисертационният труд има **класическа структура**. Той е в обем от 286 страници (основен текст – 246 с.) и включва увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Библиографията обхваща 279 заглавия, предимно на украински и руски езици. Направени са 356 бележки под линия.

В увода са очертани актуалността, предмета и обекта, целите, задачите, методите, приносите и значението на дисертационното изследване.

Глава първа е озаглавена „Публичността в системата от принципи на наказателното производство“. Тя правилно започва с по-общия въпрос за системата и класификациите на основните принципи на наказателния процес (раздел I). Тук, основавайки се на ЕКПЧ и на практиката на ЕСПЧ, докторантката предлага списъкът от основни принципи, уреден в чл. 7 НПК на Украйна да бъде допълнен с нови – принцип на справедливостта, на пропорционалността, на правната определеност, упражняване на правораздаването изключително от съда и независимост на съдилищата. Предлага и своя класификация на основните принципи, като ги дели на принципи-идеи, общопроцесуални принципи и отраслови такива и причислява официалното начало към последните. В раздел II изяснява правната същност и съдържанието на официалното начало, като предлага свое определение, според което официалното начало представлява „съвкупност от нормативно закрепени изисквания, уреждащи реда за осъществяване на активна и инициативна дейност от професионалните участници в наказателния процес, насочена, в пределите на тяхната компетентност, към постигане задачите на наказателното производство“. В последния раздел разглежда субектите на принципа на официалното начало и счита за такива не само следователите и прокурора, които са изрично посочени в чл. 25 НПК на Украйна, но и съдия-следователя и съда. В тази връзка предлага и промяна на чл. 25 НПК на Украйна.

Глава втора е посветена на проявлението на принципа на официалното начало в досъдебната фаза на наказателния процес. Тя започва с анализ на проявлението му при регистрирането на заявлението (съобщението) за извършено престъпление в Единния регистър на досъдебните разследвания. Според украинското законодателство с тази

регистрация се поставя началото на досъдебното производство (раздел I). След това е разгледано проявлението на принципа в дейността на следователя, като специално внимание е отделено на изграждането на версиите (анализирани са видовете версии, тяхното значение и др.), планирането на разследването и особеностите при извършване на различни процесуално-следствени действия (раздел II - IV). В последния раздел е разгледано проявлението на официалното начало в дейността на прокурора в досъдебното производство. В цялата глава са анализирани множество разпоредби от НПК на Украйна, констатирани са някои непълноти и неясноти в тях, направени са предложения *de lege ferenda*.

Глава трета е посветена на проявлението на принципа на официалното начало в съдебната фаза на процеса. Разгледани са основни аспекти от това проявление в първия, подготвителен стадий, както и в следващите стадии – съдебните заседания на първата, апелативната и касационната инстанция. Акцентът е поставен върху някои дискуссионни въпроси. И тук са направени предложения за промяна в законодателството.

В заключението са систематизирани основните изводи и предложения *de lege ferenda*, резултат от дисертационното изследване.

Авторефератът коректно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд.

3. Научни приноси

Дисертационният труд се характеризира с редица приноси от научно-теоретично и практико-приложно естество, които могат да се обобщят така.

Цялостното разглеждане на принципа на официалното начало след провеждането на съществена реформа в наказателния процес на Украйна без съмнение има приносно значение. То се подчертава от факта, че

принципът е разгледан както общо, концептуално (в гл. I), така и чрез най-важните му проявления в двете фази на наказателния процес (гл. II и III).

Съществено приносно значение има обосноваването на тезата, че субекти на този принцип са не само следователят и прокурорът, но и съдията-следовател и съдът. Следствие от тази теза е правилното и с приносно значение разбиране на докторантката, че принципът се проявява във всички стадии на съдебното производство.

Приносно значение имат и множеството предложения *de lege ferenda*. Дори някои от тях да не могат да се споделят (напр. включването в чл. 25 НПК на Украйна на нова ал. 3, посветена на адвокатите, тъй като принципът на официалното начало, уреждан в тази разпоредба, не би трябвало да се отнася за тях), те пораждаат размисъл и научна дискусия и като цяло могат да послужат на украинския законодател като източник на идеи и аргументи за законови промени.

4. Критични бележки и препоръки

Струва ми се, че дисертацията само би спечелила, ако в нея беше проследено в исторически план развитието на концепциите и проявлението на принципа на официалното начало в украинския наказателен процес, ако беше направено едно сравнително изследване, което да обхване законодателствата и теоретичните виждания за принципа в други бивши съветски републики и/или в някои континентално-европейски държави, ако беше по-подробно разгледана и представена съдебната практика по обсъжданите разпоредби, ако беше разгледан въпросът допускат ли се изключения от този принцип и защо, а при положителен отговор – в какво се изразяват те.

5. Публикации

Докторантката има 23 научни публикации, от които 11 научни статии – в украински издания, 2 научни статии – в чуждестранни научни издания, и 10 публикации – в сборници с материали от научно-практически конференции.

6. Заключение

Дисертационният труд „Публичността като принцип на наказателното производство: процесуални и криминалистически аспекти“ на Дария Николаевна Говорун отговаря на основните изисквания на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съответния правилник на ВСУ. Давам му положителна оценка и предлагам на научното жури да присъди на Дария Николаевна Говорун образователната и научна степен „доктор“.

Проф. д-р Г. Маринова